

Research Paper

Analysis of Restrictions to the Development of Small-Scale Agricultural Industries (Case Study: Kakavand District, Lorestan Province)

*Mehdi Rahimian¹, Hossein Zareei², Mandana Masoudirad³

1. Associate Professor, Department of Agricultural Economics and Rural Development, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Lorestan University, Khoram-abbad, Iran.

2. MA, GIS Department, Faculty of Natural Resources and Environment, Islamic Azad University, Research Sciences Branch, Tehran, Iran.

3. PhD, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geography, Sistan and Baluchestan University, Zahedan, Iran.

Citation: Rahimian, M., Zareei, H., & Masoudirad, M. (2022). [Analysis of Restrictions to the Development of Small-Scale Agricultural Industries (Case Study: Kakavand District, Lorestan Province) (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 12(4), 782-799, <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2021.325730.1647>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2021.325730.1647>

Received: 16 June 2021

Accepted: 14 Sep. 2021

ABSTRACT

Planning for the development of low-income villages, on the other hand, technology simplicity, the need for less capital, a shorter period of return on investment and other benefits of small industries, the scale of the agricultural sector, the need to launch such industries has made it more visible than before. However, the path of launching these industries is not always simple and faces various obstacles. Hence, the purpose of this study was to identify and determine the barriers to the establishment of small-scale industries in the agricultural sector. To identify the barriers, 20 semi-structured interviews were conducted with provincial experts. Analysis of data collected from interviews led to the identification of 41 concepts in the form of 7 macro-categories of barriers. Then, the two-stage Delphi-fuzzy technique was used to reach a group agreement between the experts and to rank the inhibitory factors. According to the results of the Delphi-fuzzy technique, barriers to establishment of the small-scale industries in the agricultural sector in *Kakavand* district of Delfan city were classified into 5 categories. Financial-credit barriers with an average of 0.442, were the first priority barriers. Also, administrative-political barriers with an average of 0.426, lack of trained manpower and local entrepreneurs with an average of 0.417, lack of participatory, individual, and social spirit of the local community to invest with a total average of 0.407 and weak domestic and foreign investment with the average of 0.397 were in the next ranks. Providing credit, reducing administrative bureaucracy and political barriers, providing education to villagers and strengthening their participation, as well as attracting domestic and foreign investors to set up small-scale agricultural industries are the main research proposals.

Key words:

Small Scale Industries, Rural Development, Lorestan Province, *Kakavand* district, Fuzzy Delphi Technique

Copyright © 2022, Journal of Rural Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract

1. Introduction

A

look at the realities in the agricultural sector, such as limited agricultural fac-

tors of water and soil, high population growth rate, seasonal and permanent unemployment, widespread poverty, and forced migration of villagers to cities, justifies the need to pay attention to small-scale industry development and identify barriers to these industries. Because small rural industries, apart from their high employment poten-

* Corresponding Author:

Mehdi Rahimian, PhD

Address: Department of Agricultural Economics and Rural Development, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Lorestan University, Khoramabbad, Iran.

Tel: +98 (916) 5610900

E-mail: Rahimian.m@lu.ac.ir

tial, can be effective in solving problems of poverty and inequality, income distribution and facilities, reducing migration, improving the security of investment and land management. *Kakavand* district refers to the northern part of Delfan city in Lorestan province, which has 230 residential villages and 72 abandoned villages. This district has 61,000 hectares of agricultural land, 800 hectares of gardens, 40,000 hectares of forests and pastures. The establishment of about 6,000 farmers in both agriculture and animal husbandry shows the reliable potential of this sector. Efforts to launch and develop the establishment of small industries related to the agricultural sector can play an important role in solving many of the livelihood and income problems of the people of this region. The purpose of this study was to identify and determine the barriers to the establishment of small-scale industries in the agricultural sector, with a qualitative-quantitative approach and exploratory method.

2. Methodology

In terms of applied purpose and paradigm, the present study is a type of qualitative-quantitative research with an exploratory approach, which has been conducted to identify the factors hindering the establishment of small-scale agricultural industries. The fuzzy Delphi method was the basis of this research to achieve effective results by using fuzzy numbers instead of definite numbers, in addition to effective communication with experts in the field of employment and regional development management and rapid consensus among their views. Based on this, the research method of the present study has been designed in two stages.

In the first stage, 20 semi-structured interviews with experts in this field were conducted to identify these factors. Then, 41 obstacles were identified in 7 categories. In the second stage, the two-stage Delphi-fuzzy technique was used to reach a group agreement between the experts and to rank the barriers.

3. Results

Field data analysis including interviews and open questionnaires was performed by the grounded theory method and through three open, axial, and selective coding. In the open coding stage, the text of the interviews and questionnaires were examined in depth and 41 initial categories were identified. In the axial coding stage, a relationship was established between the identified subcategories, and the categories were categorized into 13 axial categories and finally into 7 main concepts.

According to the results of the Delphi-fuzzy technique, barriers to the establishment of the small-scale industries in the agricultural sector in *Kakavand* district of Delfan city were classified into 5 categories. Financial-credit barriers with an average of 0.442, were the first priority barriers. Also, administrative-political barriers with an average of 0.426, lack of trained manpower and local entrepreneurs with an average of 0.417, lack of participatory, individual, and social spirit of the local community to invest with a total average of 0.407, and weak domestic and foreign investment with an average of 0.397 were in the next ranks.

4. Discussion

It is suggested that large-scale national support be put on the agenda by the Islamic Consultative Assembly to approve support for the establishment of small-scale agricultural industries in disadvantaged areas. In addition, due to the strictness of banks in providing facilities in such areas, it is necessary to support banks located in deprived areas to provide easier credit to those in charge of setting up small-scale industries in the agricultural sector.

It is suggested that the Industries and Mines Organization simplify the administrative process of applying for licenses to set up and continue the activities of micro-industrial units in the agricultural sector. Also, by informing the villagers about the administrative process and bureaucracy, obtaining licenses, and the operation of small-scale industrial units in the agricultural sector, steps should be taken to reduce these obstacles.

It is suggested that by holding educational-extension classes, local exhibitions, banners, and advertising brochures, as well as using the high potential of cyberspace and social networks, local people be educated about small-scale industrial activities in the agricultural sector. The final proposal of this research is presented considering the role and importance of attracting domestic and foreign investment; it is necessary to provide the grounds for attracting domestic and foreign investors by introducing the agricultural potentials of *Kakavand* village in the country.

5. Conclusion

The final proposal of this research is presented considering the role and importance of attracting domestic and foreign investment; it is necessary to provide the grounds for attracting domestic and foreign investors by introducing the agricultural potentials of *Kakavand* village in the country.

Acknowledgments

This article is an excerpt from an in-university research project that has been done with the financial support of Lorestan University. The authors appreciate the support of the university.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

تحلیل محدودیت‌های توسعه صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی (مورد مطالعه: دهستان کاکاوند، استان لرستان)

* مهدی رحیمیان^۱، حسین زارعی^۲، ماندانا مسعودی راد^۳

- ۱- دانشیار، گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.
 ۲- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه GIS، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران.
 ۳- دانش‌آموخته دکتری، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

حکمه

تاریخ دریافت: ۲۶ خرداد ۱۴۰۰
 تاریخ پذیرش: ۲۳ شهریور ۱۴۰۰

برنامه‌ریزی برای توسعه یافتگی روستاهای کم‌برخوردار و از طرف دیگر، سادگی فناوری، نیاز به سرمایه کمتر، دوره کوتاه‌تر بازگشت سرمایه و دیگر مزایای صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی ضرورت راه‌اندازی این گونه صنایع را بیشتر از قبل نمایان ساخته است. اگرچه مسیر راه‌اندازی این صنایع همیشه هموار نیست و با موانع مختلفی مواجه است. از این رو، این تحقیق با هدف شناسایی و تعیین عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی انجام شد. جهت شناسایی عوامل بازدارنده، ۲۰ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با صاحب‌نظران استانی انجام شد. تحلیل داده‌های گردآوری شده از مصاحبه‌ها، منجر به شناسایی ۴۱ مفهوم، در قالب ۷ دسته کلان موانع شد. سپس از تکنیک دلفی - فازی دومرحله‌ای برای دستیابی به توافق گروهی بین صاحب‌نظران و رتبه‌بندی عوامل بازدارنده استفاده شد. طبق نتایج تکنیک دلفی - فازی عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی در دهستان کاکاوند شهرستان دلفان در ۵ دسته طبقه‌بندی شدند. موانع مالی - اعتباری با میانگین کل فازی‌زدایی (۰/۴۴۲) در اولویت اول عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی قرار گرفت. همچنین موانع اداری - سیاستی با میانگین کل فازی‌زدایی (۰/۴۲۶)، کمبود نیروی انسانی آموزش‌دیده و کارآفرینان محلی با میانگین (۰/۴۱۷)، نبود روحیه مشارکتی، فردی و اجتماعی جامعه محلی برای سرمایه‌گذاری با میانگین کل فازی‌زدایی (۰/۴۰۷) و سرمایه‌گذاری ضعیف داخلی و خارجی با میانگین کل فازی‌زدایی (۰/۳۹۷) در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. تأمین اعتبارات لازم، کاهش بروکراسی اداری و موانع سیاستی، ارائه آموزش به روستائیان و تقویت مشارکت آنان و نیز جلب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی برای راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی پیشنهاد اساسی تحقیق حاضر است.

کلیدواژه‌ها:

صنایع کوچک مقیاس، توسعه روستایی، استان لرستان، دهستان کاکاوند، تکنیک دلفی - فازی

مقدمه

صنایع کوچک مقیاس کشاورزی، در کاهش فقر و بیکاری و حتی متوازن نمودن ساختارهای سنی جمعیت روستایی مؤثر است (Mc Crillis et al., 2021). به همین سبب، هرگونه تلاش برای بهبود فعالیت صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی، با هدف افزایش رفاه و کیفیت زندگی مردم مناطق محروم روستایی و متعاقباً زیست‌پذیری این مناطق، ضروری به نظر می‌رسد (Lee, 2007; Casini et al., 2021). از طرفی، طرح‌ریزی مطلوب صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی در مناطق روستایی به‌عنوان یک کاتالیزور در جهت ایجاد توسعه پایدار هم مطرح بوده و تاب‌آوری اقتصاد روستا را در پی دارد (Piramoone & Rezaei Moghadam, 2014; Pelucha et al., 2021).

نگاهی به واقعیت‌های موجود در بخش کشاورزی نواحی روستایی کشور، از جمله محدود بودن عوامل کشاورزی آب و خاک،

تقویت بخش کشاورزی همواره در برنامه‌های توسعه ملی کشور مطرح بوده و این بخش نقش مهمی در توسعه نواحی روستایی دارد (Hansson & sok, 2021)، زیرا این بخش جایگاه انکارناپذیری در ایجاد اشتغال مؤثر در نواحی روستایی دارد.

در این راستا، تقویت صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی به‌عنوان رویکردی در جهت تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی، می‌تواند منجر به تحول در اقتصاد روستایی گردیده، با جذب قسمتی از جمعیت روستا تا حدی مشکل بیکاری مناطق روستایی را مرتفع نموده و همچنین با برقراری پیوند با دیگر بخش‌ها، موجبات رشد آن‌ها را فراهم آورد (Lekhanya, 2016; Sadrmosavi et al., 2020; Jansuwan & Zander, 2021).

* نویسنده مسئول:

دکتر مهدی رحیمیان

نشانی: خرم‌آباد، دانشگاه لرستان، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی.

تلفن: ۵۶۱۰۹۰۰ (۹۱۶) ۹۸+

پست الکترونیکی: Rahimian.m@lu.ac.ir

روستای متروکه است. این بخش دارای ۶۱ هزار هکتار اراضی کشاورزی، ۸۰۰ هکتار باغات، ۴۰ هزار هکتار جنگل و مرتع است. استقرار حدود شش هزار بهره‌بردار در هر دو بخش کشاورزی و دامداری بیانگر پتانسیل‌های قابل‌اتکای این بخش است (Statistics Center of Iran, 2016) و تلاش برای راه‌اندازی و توسعه استقرار صنایع کوچک مرتبط با بخش کشاورزی می‌تواند در حل بسیاری از مشکلات معیشتی و درآمدی مردم این منطقه نقش به‌سزایی داشته باشد.

به دلیل فراهم نبودن ساختارهای مناسب، این دهستان فاقد صنایع کوچک‌مقیاس به‌ویژه در بخش کشاورزی است (Omidypour et al., 2020). به‌طوری که اکثر روستاهای بخش کاکاوند با درآمد کم، عدم اشتغال و نرخ بالای بیکاری، نبود فرصت‌های اشتغال در بخش کشاورزی، عدم امنیت غذایی به دلیل نبود درآمد کافی برای پوشش هزینه‌های زندگی، مهاجرت روستائیان به شهر و روند نزولی جمعیت و حتی تخلیه کامل بسیاری از روستاها طی سال‌های اخیر مواجه بوده‌اند (Mehregan et al., 2015; Maleki et al., 2010). از آنجا که مطابق تجارب موجود، توسعه صنایع کوچک‌مقیاس بخش کشاورزی در توسعه‌یافتگی و کاهش فقر نواحی روستایی مؤثر است و هم‌چنین با عنایت به اهمیت بررسی و تحلیل مسائل و مشکلات توسعه نواحی صنعتی روستایی، این پژوهش با هدف شناسایی و تبیین عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس بخش کشاورزی در دهستان کاکاوند شهرستان دلفان واقع در استان لرستان انجام شده است. موقعیت جغرافیایی دهستان کاکاوند در شمال شهرستان دلفان در استان لرستان در تصویر شماره ۱ ارائه شده است.

مروری بر ادبیات موضوع

در زمینه موضوع مورد مطالعه تحقیقات مختلفی در داخل و خارج از کشور انجام گرفته است. در این بخش به تعدادی از این مطالعات اشاره خواهد شد. فکور و انصاری (۲۰۰۹) در پژوهشی عدم امکان دسترسی به منابع مالی موردنیاز را مهم‌ترین عامل عدم توسعه صنایع خرد بخش کشاورزی اعلام کرده‌اند. نصرتی و ایمانی (۲۰۱۰) در تحقیقی نشان دادند که چالش‌های فراروی صنایع روستایی به دو دسته کلی عوامل برون روستایی و درون روستایی تقسیم می‌شوند. در بیرون از روستاها می‌توان به چالش‌های انسانی؛ اقتصادی - مالی؛ امکاناتی و تأسیساتی و در درون روستاها نیز می‌توان به چالش‌های محیطی، انسانی، اقتصادی - مالی و تکنولوژیکی اشاره کرد. امونیان و لادزانی (۲۰۱۱) معتقدند که عدم حمایت از صنایع کوچک‌مقیاس، فقدان دانش حقوقی، کمبود بودجه و کمبود اشتیاق عمومی به این‌گونه صنایع از جمله عوامل بازدارنده راه‌اندازی این صنایع به شمار می‌روند. در پژوهشی دیگر که توسط قدیری معصوم و

بالا بودن نرخ رشد جمعیت، بیکاری فصلی و دائمی، فقر گسترده و مهاجرت بی‌رویه روستائیان به شهرها لزوم توجه به توسعه صنایع کوچک‌مقیاس و شناسایی عوامل بازدارنده این صنایع را توجیه می‌نماید (Ghasemi Ardaei et al., 2017; Lorent-Bedmar et al., 2021). لذا تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی روستا و استقرار صنایع روستایی به‌عنوان یک بخش مولد اقتصادی، از موضوعات مهم و گامی اساسی در تعدیل اختلاف درآمد بین مناطق شهری و روستایی است، که به اعتقاد متخصصین از مؤثرترین عوامل کاهش مهاجرت و افزایش زیست‌پذیری نواحی روستایی به شمار می‌رود (Karimzadeh et al., 2016; Sadr Mousavi et al., 2020; Azar et al., 2020).

چنانچه گفته شد، صنایع کوچک روستایی جدا از توان اشتغال‌زایی بالایی که دارند، می‌توانند در حل مسائل فقر و نابرابری، توزیع درآمد و امکانات، کاهش مهاجرت، بهبود امنیت سرمایه‌گذاری و آمایش سرزمین مؤثر باشند (Hoseini Nia & Fallahi, 2017) و به همین سبب توسعه و رفع موانع این دسته کسب‌وکارها، در ماده ۲۷ برنامه ششم دولت صراحتاً مورد تأکید قرار گرفته است (Khorasani et al., 2020). زیرا صنایع کوچک‌مقیاس بخش کشاورزی، با تقویت بنیان‌های اقتصادی، اشتغال‌زایی، جذب نیروی مازاد کار و بسیج سرمایه‌های اندک در ارتقاء کیفیت زیستی جمعیت ۲۶ درصدی نواحی روستایی مؤثر بوده و ضمن کمک به بهره‌برداری از منابع و مهارت‌های محلی، شکستن دور باطل فقر، جلوگیری از مهاجرت روستائیان به شهرها، اقتصاد روستا را متنوع‌تر می‌سازند (Georgieva, 2019).

مطالعات صورت گرفته در ایران مؤید این مطلب است که فعالیت کشاورزی خودمصرفی دیگر نمی‌تواند جواب‌گوی نیاز روستائیان باشد. بنابراین لازم است جهت تقویت و ثبات بخش کشاورزی برنامه‌ریزی دقیق انجام شود و در این راستا ایجاد صنایع وابسته به کشاورزی در روستاها برتر باید مورد توجه قرار گیرد (Pourramzan & Akbary, 2014). از این رو با توجه به اهمیت و لزوم تقویت بخش کشاورزی در چهارچوب راهبرد ملی توسعه، شناسایی عوامل بازدارنده صنایع کوچک‌مقیاس به‌ویژه در بخش کشاورزی و تلاش برای رفع آن‌ها، از مهم‌ترین پیش‌شرط‌های توسعه روستایی است که ضمن ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر، افزایش درآمدها و توزیع متعادل آن، به ارتقاء سطح زندگی روستائیان خواهد انجامید (Davaranpanah et al., 2014; khajeshai et al., 2013). بنا به اهمیت موضوع صنایع کوچک‌مقیاس بخش کشاورزی، در این مطالعه جهت شناسایی عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس بخش کشاورزی، دهستان کاکاوند شهرستان دلفان واقع در استان لرستان به‌عنوان منطقه مورد مطالعه انتخاب گردید.

بخش کاکاوند به بخش شمالی شهرستان دلفان در استان لرستان اطلاق می‌شود که دارای ۲۳۰ روستای مسکونی و ۷۲

کشاورزی در توسعه اجتماعی و اقتصادی نواحی روستایی شهرستان کاشان به این نتیجه رسیدند که توسعه صنایع روستایی تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله سرمایه اندک جهت راه‌اندازی و در دسترس بودن مواد اولیه جهت توسعه است. طبق یافته‌های پژوهش حسینی نیا و فلاحی (۲۰۱۷) عوامل فردی، فرهنگی و اجتماعی، زیرساختی، طبیعی و آکولوژیکی، حقوقی، آموزشی، نهادی، سیاسی و اقتصادی به‌عنوان فاکتورهای مؤثر بر راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس معرفی شده‌اند. یا در مطالعه دیگری حسینی و همکاران (۲۰۱۸) تأمین مالی و نهادهای تولیدی، عامل حمایتی و ترغیبی، فاکتورهای آموزشی و مهارتی، ساختارهای فرهنگی و اجتماعی را در این زمینه مؤثر می‌دانند. در تحقیق امید و همکاران (۲۰۱۸) تأمین مالی و نهادهای تولیدی، عوامل حمایتی و ترغیبی، عوامل آموزشی و مهارتی و عوامل فرهنگی و اجتماعی از جمله موارد مؤثر بر راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس بخش کشاورزی گزارش شده‌اند. گنورجیوا^۵ (۲۰۱۹) معتقد است که مشارکت در برنامه‌های یارانه‌ای دولت برای حمایت از SMEها، آموزش فعالان در صنایع کوچک، پیاده‌سازی اطلاعات مدرن، مدیریت و فن‌آوری‌های سازمان، بررسی فرصت‌های جدید برای توسعه در بخش و بهبود فضای کسب‌وکار عوامل مؤثر بر راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس هستند. همچنین دانگا^۶ و همکاران (۲۰۱۹) دسترسی به امور مالی، دسترسی به بازار، مهارت‌های تجاری، موقعیت تجاری، چهارچوب قانونی، عوامل سیاسی، زیرساخت‌ها، رژیم‌های مالیاتی، عوامل اجتماعی و ویژگی‌های کارآفرینان را در این زمینه به‌عنوان فاکتورهای مؤثر گزارش نموده است.

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ میزان کنترل بر متغیرها از نوع تحقیقات میدانی است. روش دلفی فازی، اساس این پژوهش قرار گرفت تا علاوه بر ارتباط مؤثر با خبرگان حوزه اشتغال و مدیریت توسعه مناطق و دستیابی سریع به اجماع میان نظرات آن‌ها، با به‌کارگیری اعداد فازی به‌جای اعداد قطعی به نتایج نزدیک به واقعیت دست یافت.

در مرحله اول به‌منظور شناسایی عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس بخش کشاورزی، با روش نمونه‌گیری هدفمند ۲۰ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان شاغل در استانداری‌ها، بخش‌داری‌ها، دهیاران فعال، کارشناسان جهاد کشاورزی، کارشناسان اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان لرستان، اساتید دانشگاه و فعالان بخش صنایع خصوصی انجام شد. تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از مصاحبه‌ها، منجر به شناسایی ۴۱ مفهوم، در قالب ۷ دسته کلان موانع شد. با

همکاران (۲۰۱۴) انجام شده است عوامل اقتصادی، فردی و زیرساختی، پایین بودن احساس تعلق مکانی، عدم فرصت‌های مناسب اشتغال، عدم سرمایه کافی، پایین بودن ریسک اشتغال و امکان تغییر شغل در نواحی روستایی موانع موجود بر سر راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس عنوان شده‌اند. واحدی و موسویون (۲۰۱۵) بر این باورند که مهم‌ترین صنایع کوچک مشکلات سیاستی - زیرساختی، اقتصادی، بازاریابی، مدیریتی، آموزشی و مشکلات اجتماعی - فرهنگی هستند. نتایج مطالعه محبوبی (۲۰۱۶) نشان می‌دهد که عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس عبارت‌اند از: عدم آشنایی با روش‌ها و فنون تبلیغاتی مناسب، کمبود نقدینگی و نداشتن سرمایه کافی، عدم وجود واحد و تشکیلات خاص حامی تولیدکنندگان، قیمت بالای تعرفه‌های سوخت، آب، برق و گاز، عدم وجود خدمات مشاوره‌های فنی و مهندسی و رقابت ناسالم در بین تولیدکنندگان. طبق یافته‌های تحقیق لخنیا^۱ (۲۰۱۶) محدود بودن اندازه بازار محلی برای فروش محصولات صنایع کوچک روستایی، زیرساخت‌های ضعیف در رشد و عدم تجارت این صنایع، عدم حمایت مالی و مقررات سخت‌گیرانه دولت عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع به شمار می‌روند. در پژوهشی دیگر لخنیا و ویسر^۲ (۲۰۱۶) به این نتیجه دست یافتند که رقابت، کوچک بودن بازار و عدم تمایز محصولات تولیدی صنایع کوچک روستایی موانع بازدارنده راه‌اندازی صنایع خرد روستایی به حساب می‌آیند. نتایج تحقیق ملکی و همکاران (۲۰۱۷) نشان می‌دهد که عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس عبارت‌اند از: ضعف ساختارهای اجتماعی و فرهنگی مؤثر در بروز کارآفرینی روستایی، موانع فنی - حمایتی، موانع تولیدی - بازاریابی جهت فروش محصولات و موانع قانونی - نهاد. در نهایت صالحی کاخکی و همکاران (۲۰۱۹) موانع اقتصادی، موانع زیربنایی، فرهنگی اجتماعی و فردی را مهم‌ترین عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع می‌دانند.

اگرچه تحقیق حاضر به دنبال شناسایی عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس بخش کشاورزی است، اما بررسی متغیرهای مؤثر بر راه‌اندازی صنایع کوچک‌مقیاس نیز می‌تواند کمک زیادی به شناسایی این عوامل نماید. از این رو بخشی از مطالعات در این زمینه نیز مورد بررسی قرار گرفت. از جمله می‌توان به نتایج مطالعه کیشوره^۴ (۲۰۰۴) در ایالت اوراسیای هند اشاره نمود که نشان می‌دهد بهبود در زیرساخت‌های یک وجود مواد اولیه، وجود بازار، شرایط سرمایه‌گذاری، تخمین تقاضا و تسهیلات مالی و اعتباری پرداخت در ایجاد و توسعه صنایع و فعالیت‌های غیرکشاورزی تأثیرگذارند. اسماعیلی و همکاران (۲۰۱۷) نیز در تحقیقی با بررسی نقش صنایع کوچک بخش

5. Georgiva
6. Danga

2. Lekhanya
3. Lekhanya & Visser
4. Kishore

در مرحله سوم میانگین مجموعه‌ها ($\tilde{A}_m^{(i)}$) از تمامی مجموعه‌ها ($\tilde{A}^{(i)}$) از طریق رابطه ۳ محاسبه شد.

رابطه (۳)

$$\tilde{A}_m = (a_{m1}, a_{m2}, a_{m3}) = \left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_1^{(i)}, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_2^{(i)}, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_3^{(i)} \right)$$

سپس برای هر خبره مقدار اختلاف از میانگین با استفاده از رابطه (۴) محاسبه شد.

رابطه (۴)

$$(a_{m1} - a_1^{(i)}, a_{m2} - a_2^{(i)}, a_{m3} - a_3^{(i)}) = \left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_1^{(i)} - a_1^{(i)}, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_2^{(i)} - a_2^{(i)}, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_3^{(i)} - a_3^{(i)} \right)$$

در مرحله چهارم بعد از اینکه بازخورد اولیه به خبرگان داده شد، نظرات اصلاح‌شده خبرگان در قالب اعداد فازی مثلثی به صورت رابطه (۵) درآمد.

رابطه (۵)

$$\tilde{B}^{(i)} = (b_1^{(i)}, b_2^{(i)}, b_3^{(i)}) \quad i = 1, 2, 3, \dots, n$$

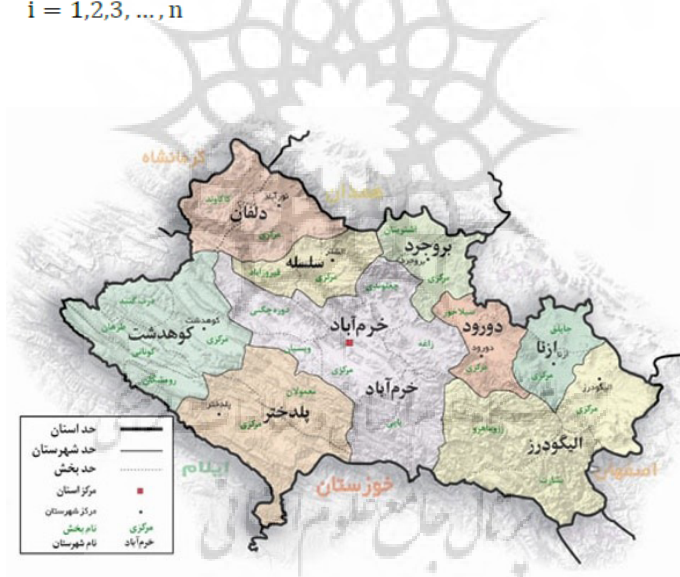
توجه به شناسایی این عوامل و احتمال وجود سوگیری در نظرات آن‌ها، به منظور حصول اطمینان از صحت، دقت، کاربردی بودن و جامعیت عوامل شناسایی‌شده از تکنیک دلفی فازی جهت دستیابی به اجماع گروهی بین خبرگان استفاده شد.

در مرحله اول دلفی، پرسشنامه‌ای دارای ساختار بر اساس نتایج مرحله اول پژوهش طراحی و از خبرگان درخواست شد تا با استفاده از متغیرهای کلامی خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد میزان اهمیت هر یک از مراحل شناسایی‌شده را مشخص نمایند. سپس متغیرهای کلامی به اعداد فازی مثلثی تبدیل شدند؛ در این مرحله متغیرهای کلامی با توجه به جدول شماره ۱، به صورت اعداد فازی مثلثی تعریف شدند.

بدین صورت که اعداد فازی مثلثی به نظر هر یک از خبرگان داده‌شده و مجموعه اعداد فازی مثلثی برای هر خبره با استفاده از رابطه (۲) به دست آمد.

رابطه (۲)

$$\tilde{A}^{(i)} = (a_1^{(i)}, a_2^{(i)}, a_3^{(i)}) \quad i = 1, 2, 3, \dots, n$$

تصویر ۱. موقعیت جغرافیایی دهستان کاکاوند در شهرستان دلفان در استان لرستان.

منبع: Lorestan Islamic Culture and Guidance Office, 2021

جدول ۱. اعداد فازی مثلثی متناظر با متغیرهای کلامی.

متغیرهای کلامی	عدد فازی مثلثی (l, m, u)	عدد فازی قطعی شده
خیلی زیاد	(۰/۷۵, ۰/۱)	۰/۷۵
زیاد	(۰/۵, ۰/۷۵, ۰/۱)	۰/۵۶۲۵
متوسط	(۰/۲۵, ۰/۵, ۰/۷۵)	۰/۳۱۲۵
کم	(۰/۰/۲۵, ۰/۵)	۰/۰۶۲۵
خیلی کم	(۰/۰۰/۲۵)	۰/۰۶۲۵

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: Sladoje et al. (2011)

نکته مهم در اجرای تکنیک دلفی اندازه پانل خبرگان است. در ارتباط با اندازه پانل مورد نیاز برای دلفی سنتی و دلفی فازی اجماع نظر وجود ندارد (Mullen, 2003). اما اندازه معمول پانل خبرگان بین ۸ تا ۱۲، (Cavalli-Sforza & Ortolano, 1984) یا بین ۱۰ تا ۱۸ نفر است (Okoli & Pawlowski, 2004). در پژوهش حاضر اعضا پانل ۲۰ نفر از خبرگان بودند که بر اساس چهار ویژگی دانش، تجربه، تمایل و زمان کافی برای شرکت در مراحل دلفی با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند یا قضاوتی شناسایی و انتخاب شدند. جدول شماره ۲، ویژگی‌های حرفه‌ای اعضای پانل خبرگان دلفی را نشان می‌دهد. پس از تعیین اعضای پانل، پرسشنامه‌های هر دور به صورت حضوری و در مواردی که امکان دسترسی به خبرگان وجود نداشت به شیوه الکترونیکی توزیع و جمع‌آوری شد. فرایند گردآوری داده‌ها تا دستیابی به اشیاع تثوریک ادامه یافت (مصاحبه با ۲۰ نفر). برای اعتبارسنجی و درستی آزمایی داده‌ها از شیوه مثلث‌سازی منابع داده‌ها استفاده شد. همچنین داده‌های احصا شده از طریق بازبینی متخصصان موضوعی مورد تأیید قرار گرفتند.

در این مرحله نیز همانند مرحله دوم، میانگین نظرات اصلاح‌شده خبرگان ($\bar{B}_m^{(i)}$) در مرحله دوم دلفی از طریق رابطه (۶) محاسبه شد.

رابطه (۶)

$$\bar{B}_m = (b_{m1}, b_{m2}, b_{m3}) = \left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n b_1^i, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n b_2^i, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n b_3^i \right)$$

در مرحله پنجم از روش ساده مرکز ثقل بر اساس رابطه (۷) برای فازی‌زدایی مقادیر هر یک از مراحل دلفی استفاده شد.

رابطه (۷)

$$S_j = \frac{u_j + m_j + l_j}{3}$$

در مرحله آخر میزان اختلاف نظر خبرگان در دو مرحله از طریق رابطه (۸) محاسبه شد.

رابطه (۸)

$$S(\bar{B}_m, \tilde{A}_m) = \frac{1}{3} [(b_{m1}, b_{m2}, b_{m3}) - (a_{m1}, a_{m2}, a_{m3})]$$

جدول ۲. مشخصات اعضای پانل خبرگان.

کد متخصص	محل خدمت	سطح تحصیلات	سابقه کار
۱	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی	دکتری	۱۳
۲	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی	کارشناسی ارشد	۱۷
۳	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی	کارشناسی ارشد	۲۳
۴	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی	کارشناسی ارشد	۱۷
۵	بخشداری	کارشناسی	۲۹
۶	بخشداری	کارشناسی ارشد	۴
۷	بخشداری	کارشناسی ارشد	۶
۸	استانداری	کارشناسی	۱۷
۹	استانداری	کارشناسی ارشد	۸
۱۰	استانداری	دکتری	۱۶
۱۱	استانداری	کارشناسی ارشد	۲۳
۱۲	دانشگاه	دکتری	۲۲
۱۳	دانشگاه	دکتری	۱۲
۱۴	جهاد کشاورزی	کارشناسی	۱۶
۱۵	جهاد کشاورزی	کارشناسی ارشد	۱۷
۱۶	جهاد کشاورزی	کارشناسی ارشد	۲۵
۱۷	جهاد کشاورزی	دکتری	۹
۱۸	فعال بخش صنایع خصوصی	کارشناسی	۸
۱۹	فعال بخش صنایع خصوصی	کارشناسی ارشد	۱۳
۲۰	فعال بخش صنایع خصوصی	کارشناسی ارشد	۱۱

یافته‌ها

توصیف ویژگی‌های کارشناسان

کارشناسان (۵۵ درصد) دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد بودند. همچنین ۲۰ درصد آن‌ها دارای مدرک کارشناسی و ۲۵ درصد نیز دکتری بودند.

نتایج استخراج مقوله‌ها و دسته‌بندی آن‌ها

در این مرحله بررسی عمیق و تحلیل داده‌های میدانی حاصل از متن مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته توسط تیم تحقیق انجام شد. به طوری که ۴۱ مقوله اولیه شناسایی شد. در نهایت مقوله‌های شناسایی شده در ۷ مفهوم اصلی دسته‌بندی شدند (جدول شماره ۳).

طبق نتایج آمار توصیفی، محل خدمت بیشتر کارشناسان پاسخگو در این تحقیق (۶۰ درصد) سه سازمان دولتی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی (۲۰ درصد)، استانداری (۲۰ درصد) و جهاد کشاورزی استان لرستان (۲۰ درصد) بود. سایر کارشناسان از بخش‌داری (۱۵ درصد)، اعضای هیئت‌علمی دانشگاه (۱۰ درصد) و کارشناسان فعال بخش صنایع خصوصی (۱۵ درصد) بودند. میانگین سابقه کاری کارشناسان ۱۵/۳۰ سال و دامنه تغییرات سابقه کار آن‌ها بین ۴ تا ۲۹ سال بود. بیشتر

جدول ۳. مقوله‌های استخراج شده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته.

دسته‌بندی کلان	مقوله‌های استخراج شده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته
کمبود امکانات ارتباطی و زیرساختی	دسترسی سخت و طولانی بودن راه‌های ارتباطی منطقه به مرکز استان کمبود زیرساخت‌های ارتباطی مناسب برای توسعه صنایع کوچک کمبود امکانات زیربنایی از جمله راه‌آه، آب، برق، تلفن در مناطق روستایی کمبود زمین و مکان مناسب برای استقرار صنایع
نبود روحیه مشارکتی، فردی و اجتماعی جامعه محلی برای سرمایه‌گذاری	تهدید امنیت سرمایه‌گذاری افراد بیرونی از طرف مردم محلی عدم همکاری مردم محلی با دولت برای توسعه صنایع کوچک کشاورزی نبود سازوکارهای همکاری و مشارکت محلی جهت سرمایه‌گذاری در این بخش درک پایین جامعه محلی از سرمایه‌گذاری در این بخش به‌عنوان یک منبع درآمد پایدار نداشتن تجربه کسب‌وکار از سوی مردم محلی پایین بودن بنیه مالی مردم محلی جهت سرمایه‌گذاری در منطقه عدم ریسک‌پذیری روستائیان در زمینه سرمایه‌گذاری صنایع کوچک ضعف در قدرت چانه‌زنی روستائیان در اخذ مجوزها و راه‌اندازی صنایع کوچک عدم آگاهی روستائیان از بروکراسی اداری و سیاست‌های حمایتی در این بخش علاقه مردم روستا به اشتغال در محیط‌های شهری عدم علاقه روستائیان به تغییر شغل کشاورزی و ایجاد اشتغال جدید کم‌رنگ بودن فرهنگ کار دسته‌جمعی و گروهی در میان خانوارهای روستایی کمبود تکنسین آموزش دیده در زمینه راه‌اندازی صنایع کوچک کشاورزی کمبود نیروی انسانی متخصص برای ایجاد صنایع کوچک
کمبود نیروی انسانی آموزش دیده و کارآفرینان محلی	ضعف برنامه‌های آموزشی برای مهارت‌آموزی به روستائیان در زمینه صنایع کوچک عدم آگاهی کارآفرینان محلی از ظرفیت توسعه صنایع بخش کشاورزی منطقه مهاجرت نخبگان روستایی و خالی از سکنه شدن محیط روستا از افراد کارآفرین

جدول ۴. نتایج شمارش پاسخ‌های نظرسنجی و اولویت‌بندی میانگین دیدگاه‌های خبرگان مرحله اول.

دسته‌ها	عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی	رتبه اول	رتبه دوم	میانگین	رتبه زیاد	رتبه کم	میانگین فازی مثلثی			فازی زدایی
							m	L	u	
کمبود امکانات ارتباطی و زیرساختی	دسترسی سخت و طولانی بودن راه‌های ارتباطی منطقه به مرکز استان	۲	۱۱	۵	۲	۰	۰/۵۸۷۵	۰/۳۳۷۵	۰/۱۱۲۵	۰/۱۷۵
	کمبود زیرساخت‌های ارتباطی مناسب برای توسعه صنایع کوچک	۱۰	۸	۰	۱	۱	۰/۴۲۵	۰/۱۸۷۵	۰/۰۶۲۵	۰/۱۲۲
	کمبود امکانات زیربنایی از جمله راه‌آه، آب، برق، تلفن در مناطق روستایی	۲۰	۰	۰	۰	۰	۰/۰۲۵	۰	۰	۰/۰۶۳
تهدید امنیت سرمایه‌گذاری افراد بیرونی از طرف مردم محلی	کمبود زمین و مکان مناسب برای استقرار صنایع	۲۰	۰	۰	۰	۰	۰/۰۲۵	۰	۰	۰/۰۶۳
	عدم همکاری مردم محلی با دولت برای توسعه صنایع کوچک کشاورزی	۲	۲	۲	۴	۱۲	۰/۹۲۵	۰/۸۲۵	۰/۰۵	۰/۱۱۳
	نبود سازوکارهای همکاری و مشارکت محلی جهت سرمایه‌گذاری در این بخش	۰	۰	۰	۱۳	۷	۱	۰/۸۳۷۵	۰/۵۸۷۵	۰/۶۲۸
عدم امکان سرمایه‌گذاری در این بخش به‌عنوان منبع درآمد پایدار	تهدید امنیت سرمایه‌گذاری در این بخش به‌عنوان منبع درآمد پایدار	۰	۰	۱	۱۰	۹	۰/۹۸۷۵	۰/۱۸۵	۰/۰۶	۰/۶۳۴
	نداشتن تجربه کسب‌وکار از سوی مردم محلی	۰	۰	۰	۱۱	۹	۱	۰/۸۶۲۵	۰/۱۶۲۵	۰/۶۴۷
	پایین بودن بنیه مالی مردم محلی جهت سرمایه‌گذاری در منطقه	۰	۰	۲	۵	۱۳	۰/۹۷۵	۰/۸۸۷۵	۰/۶۳۷۵	۰/۶۵۹
عدم ریسک‌پذیری روستائیان در زمینه سرمایه‌گذاری صنایع کوچک	عدم ریسک‌پذیری روستائیان در زمینه سرمایه‌گذاری صنایع کوچک	۰	۰	۱	۷	۱۲	۰/۹۸۷۵	۰/۸۸۷۵	۰/۶۳۷۵	۰/۶۶۳
	ضعف در قدرت چانه‌زنی روستائیان در اخذ مجوزها و راه‌اندازی صنایع کوچک	۰	۰	۳	۹	۸	۰/۹۶۲۵	۰/۸۱۲۵	۰/۵۶۲۵	۰/۶۰۰
	عدم آگاهی روستائیان از بروکراسی اداری و سیاست‌های حمایتی در این بخش	۰	۰	۹	۱۱	۰	۰/۸۸۷۵	۰/۶۳۷۵	۰/۳۸۷۵	۰/۴۵۰
علاقه مردم روستا به اشتغال در محیط‌های شهری	علاقه مردم روستا به اشتغال در محیط‌های شهری	۰	۰	۹	۱۱	۰	۰/۹۷۵	۰/۸۸۷۵	۰/۶۳۷۵	۰/۶۵۹
	عدم علاقه روستائیان به تغییر شغل کشاورزی و ایجاد اشتغال جدید	۰	۰	۲	۵	۱۳	۰/۹۷۵	۰/۸۸۷۵	۰/۶۳۷۵	۰/۶۵۹
	کم‌رنگ بودن فرهنگ کار دسته‌جمعی و گروهی در میان خانوارهای روستایی	۰	۰	۲	۸	۱۰	۰/۹۷۵	۰/۱۸۵	۰/۰۶	۰/۶۳۱
کمبود تکسین آموزش‌دیده در زمینه راه‌اندازی صنایع کوچک کشاورزی	کمبود تکسین آموزش‌دیده در زمینه راه‌اندازی صنایع کوچک کشاورزی	۰	۰	۱۲	۸	۱	۰/۸۸۷۵	۰/۱۸۵	۰/۰۶	۰/۶۳۸
	کمبود نیروی انسانی متخصص برای ایجاد صنایع کوچک	۰	۰	۳	۶	۱۱	۰/۹۶۲۵	۸۵/۰	۰/۰۶	۰/۶۳۸
	ضعف برنامه‌های آموزشی برای مهارت‌آموزی روستائیان در زمینه صنایع کوچک	۰	۰	۱	۱۰	۹	۰/۹۸۷۵	۰/۱۸۵	۰/۰۶	۶۳۴/۰
عدم آگاهی کارآفرینان محلی از ظرفیت توسعه صنایع بخش کشاورزی منطقه	عدم آگاهی کارآفرینان محلی از ظرفیت توسعه صنایع بخش کشاورزی منطقه	۰	۰	۲	۴	۱۴	۰/۹۷۵	۹/۰	۰/۰۶۵	۰/۶۶۹
	مهاجرت نخبگان روستایی و خالی از سکنه شدن محیط روستا از افراد کارآفرین	۰	۰	۵	۷	۸	۰/۹۳۷۵	۰/۸۸۷۵	۰/۵۳۷۵	۵۷۵/۰
	اجرای ضعیف پروژه‌های صنعتی قبلی در منطقه	۸	۱۰	۰	۰	۲	۱	۰/۹۵	۰/۰۷	۰/۶۴۷
عدم اولویت مسئولان ستادی استان و شهرستانی به منطقه	عدم اولویت مسئولان ستادی استان و شهرستانی به منطقه	۰	۰	۱	۵	۱۴	۱	۰/۹۱۲۵	۰/۶۶۲۵	۰/۶۸۴
	طولانی و سخت بودن مراحل اداری اخذ مجوز تأسیس این مشاغل	۰	۰	۱	۲	۱۷	۰/۹۶۲۵	۰/۹۱۲۵	۰/۶۶۲۵	۰/۶۷۵
	موانع اداری - فقدان سازمان اجرایی مناسب برای راه‌اندازی صنایع کوچک در سطح روستاها	۰	۰	۰	۸	۱۲	۱	۰/۹	۰/۰۶۵	۶۷۵/۰
نداشتن اختیار کافی از سوی بخشدارها برای توسعه صنایع کوچک	نداشتن اختیار کافی از سوی بخشدارها برای توسعه صنایع کوچک	۰	۰	۱	۱۲	۷	۰/۹۶۲۵	۰/۸۲۵	۰/۰۵۷۵	۰/۶۱۶
	جایگاه نامشخص صنایع کشاورزی در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها	۰	۰	۵	۷	۸	۰/۹۳۷۵	۰/۷۸۷۵	۰/۵۳۷۵	۰/۵۷۵
	وابستگی بیش‌ازحد سیاست‌گذاری‌های مرتبط با مشاغل کوچک به مراجع دولتی	۰	۰	۰	۶	۱۴	۱	۰/۹۲۵	۰/۰۶۷۵	۰/۶۹۴

ادامه جدول ۴. نتایج شمارش پاسخ‌های نظرسنجی و اولویت‌بندی میانگین دیدگاه‌های خبرگان مرحله اول.

فازی زدایی	میانگین فازی مثلثی			بیشی زیاد	زیاد	متوسط	کم	بیشی کم	عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی	دسته‌ها
	m	L	u							
۰/۶۸۱	۰/۶۶۲۵	۰/۹۱۲۵	۰/۹۸۷۵	۱۳	۷	۰	۰	۰	عدم توان مسئولان استانی برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی	
۶۷۵/۰	۰/۶۵	۰/۹	۱	۱۲	۸	۰	۰	۰	درک پایین نهادهای ارائه‌دهنده تسهیلات و سرمایه‌گذاری نسبت به این صنایع	
۲۶۳/۰	۰/۲	۰/۴۵	۰/۷	۰	۳	۱۰	۷	۰	محدودیت‌های سیاسی و تحریم‌ها و عدم امکان جلب سرمایه‌گذار و کارآفرین خارجی	سرمایه‌گذاری ضعیف داخلی و خارجی
۰/۶۸۱	۰/۶۶۲۵	۰/۹۱۲۵	۰/۹۸۷۵	۱۴	۵	۱	۰	۰	عدم تمایل بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در منطقه	
۰/۷۱۲	۰/۷	۰/۹۵	۱	۱۶	۴	۰	۰	۰	کمبود سرمایه‌گذاری دولتی در منطقه	
۰/۶۵۰	۰/۶۲۵	۰/۸۷۵	۰/۹۷۵	۱۲	۶	۲	۰	۰	حمایت پایین از بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در این بخش	
۰/۶۸۱	۰/۶۶۲۵	۰/۹۱۲۵	۰/۹۸۷۵	۱۴	۵	۱	۰	۰	بالا بودن هزینه‌های اولیه راه‌اندازی صنایع کوچک با توجه به بالا رفتن نرخ ارز	
۰/۶۷۸	۰/۶۶۲۵	۰/۹۱۲۵	۰/۹۷۵	۱۶	۳	۱	۰	۰	ناچیز بودن تسهیلات بانکی به نسبت سرمایه موردنیاز برای راه‌اندازی صنایع کوچک	موانع مالی - اعتباری
۰/۷۰۰	۰/۶۸۷۵	۰/۹۳۷۵	۰/۹۸۷۵	۱۶	۳	۱	۰	۰	شرایط سخت پرداخت وام و نیاز به ضمانت‌های بالاتر	
۰/۶۳۱	۰/۶	۰/۸۵	۰/۹۷۵	۱۰	۸	۲	۰	۰	بالا بودن بهره وام‌های پرداختی بانک‌ها و سایر منابع مالی	
۰/۵۴۱	۰/۵	۰/۷۵	۰/۹۱۲۵	۷	۶	۷	۰	۰	حضور دلالان در بازار فروش تولیدات محصولات کشاورزی	
۰/۸۸۰	۰/۰۲۵	۰/۱۱۲۵	۰/۳۶۲۵	۰	۰	۲	۵	۱۳	کم بودن میزان تولید محصولات کشاورزی در منطقه برای فرآوری و توسعه صنایع کوچک	پتانسیل ضعیف منطقه در تأمین نهاد تولید
۰/۰۸۸	۰/۰۲۵	۰/۱	۰/۳۵	۰	۰	۲	۴	۱۴	نبود محصولات خاص کشاورزی برای فرآوری و توسعه صنایع کوچک	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

جدول ۵. نتایج شمارش پاسخ‌های نظرسنجی و اولویت‌بندی میانگین دیدگاه‌های خبرگان مرحله دوم.

فازی زدایی	میانگین فازی مثلثی			بیشی زیاد	زیاد	متوسط	کم	بیشی کم	عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی	دسته‌ها
	m	L	u							
۰/۴۸۱	۰/۴۷۵	۰/۶۴۱۶	۰/۶۶۶۶	۱۷	۳	۰	۰	۰	شرایط سخت پرداخت وام و نیاز به ضمانت‌های بالاتر	
۰/۴۴۷	۰/۴۳۳۳	۰/۶	۰/۶۵۸۳	۱۳	۶	۱	۰	۰	بالا بودن هزینه‌های اولیه راه‌اندازی صنایع کوچک با توجه به بالا رفتن نرخ ارز	
۰/۴۴۵	۰/۴۳۳۳	۰/۶	۰/۶۵	۱۴	۴	۲	۰	۰	ناچیز بودن تسهیلات بانکی به نسبت سرمایه موردنیاز برای راه‌اندازی صنایع کوچک	
۰/۴۴۳	۰/۴۲۵	۰/۵۹۱۶	۰/۶۶۶۶	۱۱	۹	۰	۰	۰	درک پایین نهادهای ارائه‌دهنده تسهیلات نسبت به سرمایه‌گذاری در این صنایع	موانع مالی - اعتباری
۰/۴۴۳	۰/۴۲۵	۰/۵۹۱۶	۰/۶۶۶۶	۱۱	۹	۰	۰	۰	بالا بودن بهره وام‌های پرداختی بانک‌ها و سایر منابع مالی	
۰/۳۹۷	۰/۳۷۵	۰/۵۴۱۶	۰/۶۳۳۳	۹	۷	۴	۰	۰	حضور دلالان در بازار فروش تولیدات محصولات کشاورزی	
۰/۴۴۲	-	-	-						میانگین فازی زدایی دسته اول: موانع تأمین منابع مالی - اعتباری	

ادامه جدول ۵. نتایج شمارش پاسخ‌های نظرسنجی و اولویت‌بندی میانگین دیدگاه‌های خبرگان مرحله دوم.

دسته‌ها	عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی	فصلی کم	ح	متوسط	زیاد	میانگین فازی مثلی			فازی زدایی	
						u	L	m		
	وابسته بودن بیش‌ازحد سیاست‌گذاری‌های مرتبط با مشاغل کوچک به مراجع دولتی	.	.	۰	۵	۱۵	۰/۶۶۶۶	۰/۶۲۵	۰/۴۵۸۳	۰/۴۶۸
	طولانی و سخت بودن مراحل اداری اخذ مجوز تأسیس این مشاغل	.	.	۰	۳	۱۶	۰/۹۸۷۵	۰/۶۴۱۶	۰/۶۰۸۳	۰/۴۵
موانع اداری	عدم اولویت مسئولان ستادی استانی و شهرستانی به منطقه	.	.	۰	۱	۱۲	۰/۶۵۸۳	۰/۵۹۱۶	۰/۴۲۵	۰/۴۴۱
- سیاستی	فقدان سازمان اجرایی مناسب برای راه‌اندازی صنایع کوچک در سطح روستاها	.	.	۰	۲	۱۱	۰/۶۵	۰/۵۷۵	۰/۴۰۸۳	۰/۴۲۷
	نداشتن اختیار کافی از سوی بخش‌داری‌ها برای توسعه صنایع کوچک	.	.	۰	۳	۷	۰/۶۴۱۶	۰/۵۳۳	۰/۳۶۶	۰/۳۹۳
	جایگاه نامشخص صنایع کشاورزی در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها	.	.	۰	۳	۱۰	۰/۶۰۸۳	۰/۵۲۵	۰/۳۵۸۳	۰/۳۷۹
	میانگین فازی زدایی دسته دوم: موانع اداری - سیاستی						-	-	-	۰/۴۲۶
	کمبود تکنسین آموزش دیده در زمینه راه‌اندازی صنایع کوچک کشاورزی	.	.	۰	۲	۱۳	۰/۷۱۶۶	۰/۵۹۱۶	۰/۴۰۸۳	۰/۴۳۹
	کمبود نیروی انسانی متخصص برای ایجاد صنایع کوچک	.	.	۰	۲	۱۱	۰/۶۵	۰/۵۷۵	۰/۴۰۸۳	۰/۴۲۷
کمبود نیروی انسانی	عدم آگاهی کارآفرینان محلی از ظرفیت توسعه صنایع بخش کشاورزی منطقه	.	.	۰	۳	۱۲	۰/۶۴۱۶	۰/۵۷۵	۰/۴۰۸۳	۰/۴۲۵
آموزش دیده و کارآفرینان محلی	ضعف برنامه‌های آموزشی برای مهارت‌آموزی به روستائیان در زمینه صنایع کوچک	.	.	۰	۳	۹	۰/۶۴۱۶	۰/۵۵	۰/۲۸۳۳	۰/۴۰۶
	مهاجرت نخبگان روستایی و خالی از سکنه شدن محیط روستا از افراد کارآفرین	.	.	۰	۴	۸	۰/۶۳۳۳	۰/۵۳۳۳	۰/۳۶۶۶	۰/۳۹۱
	میانگین فازی زدایی دسته سوم: کمبود نیروی انسانی و کارآفرینان محلی						-	-	-	۰/۴۱۷
	پایین بودن بنیه مالی مردم محلی جهت سرمایه‌گذاری در منطقه	.	.	۰	۱	۱۳	۰/۶۵۸۳	۰/۶	۰/۴۳۳۳	۰/۴۴۷
	علاقه مردم روستا به اشتغال در محیط‌های شهری	.	.	۰	۲	۱۳	۰/۶۵	۰/۵۹۱۶	۰/۴۲۵	۰/۳۳۹
	عدم همکاری مردم محلی با دولت برای توسعه صنایع کوچک کشاورزی	.	.	۰	۲	۱۱	۰/۷۱۶۶	۰/۵۹۱۶	۰/۴۰۸۳	۰/۴۲۷
	نبود سازوکارهای همکاری و مشارکت محلی جهت سرمایه‌گذاری در این بخش	.	.	۰	۰	۸	۰/۶۶۶۶	۰/۵۶۶۶	۰/۴	۰/۴۲۵
نبود روحیه مشارکتی، فردی و اجتماعی جامعه محلی برای سرمایه‌گذاری	درک پایین جامعه محلی از سرمایه‌گذاری در این بخش به‌عنوان یک منبع درآمد پایدار	.	.	۰	۲	۱۱	۰/۶۵	۰/۵۶۶۶	۰/۴	۰/۴۲۰
	عدم ریسک‌پذیری روستائیان در زمینه سرمایه‌گذاری صنایع کوچک	.	.	۰	۲	۱۰	۰/۶۵	۰/۵۶۶۶	۰/۴	۰/۴۲۰
	عدم علاقه روستائیان به تغییر شغل کشاورزی و ایجاد اشتغال جدید	.	.	۰	۳	۱۰	۰/۶۴۱۶	۰/۵۵۸۳	۰/۳۹۱۶	۰/۴۱۲
	نداشتن تجربه کسب‌وکار از سوی مردم محلی	.	.	۰	۲	۸	۰/۶۵	۰/۵۵	۰/۲۸۳	۰/۴۰۸
	کم‌رنگ بودن فرهنگ کار دسته‌جمعی و گروهی در میان خانوارهای روستایی	.	.	۰	۳	۸	۰/۶۴۱۶	۰/۵۴۱۶	۰/۳۷۵	۰/۴
	ضعف در قدرت چانه‌زنی روستائیان در اخذ مجوزها و راه‌اندازی صنایع کوچک	.	.	۰	۴	۵	۰/۶۳۳۳	۰/۵۰۸۳	۰/۳۴۱۶	۰/۳۷۲
	عدم آگاهی روستائیان از بروکراسی اداری و سیاست‌های حمایتی در این بخش	.	.	۰	۸	۱۲	۰/۶	۰/۴۳۳۳	۰/۲۶۶۶	۰/۳۰۸
	میانگین فازی زدایی دسته چهارم: نبود روحیه مشارکتی، فردی و اجتماعی جامعه محلی برای سرمایه‌گذاری						-	-	-	۰/۴۰۷
	عدم توان مسئولان استانی برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی	.	.	۰	۰	۱۵	۰/۶۶۶۶	۰/۶۲۵	۰/۴۵۸۳	۰/۴۶۸
	کمبود سرمایه‌گذاری دولتی در منطقه	.	.	۰	۰	۱۴	۰/۶۶۶۶	۰/۶۱۶۶	۰/۴۵	۰/۴۶۲
سرمایه‌گذاری ضعیف داخلی و خارجی	عدم تمایل بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در منطقه	.	.	۰	۱	۱۲	۰/۶۵۸۳	۰/۵۹۱۶	۰/۴۲۵	۰/۴۴۱
	حمایت پایین از بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در این بخش	.	.	۰	۳	۱۰	۰/۶۴۱۶	۰/۵۵۸۳	۰/۳۹۱۶	۰/۴۱۲
	محدودیت‌های سیاسی و تحریم‌ها و عدم امکان جلب سرمایه‌گذار و کارآفرین خارجی	.	.	۰	۵	۱۱	۰/۴۹۱۶	۰/۳۲۵	۰/۱۵۸۳	۰/۲
	میانگین فازی زدایی دسته پنجم: سرمایه‌گذاری ضعیف داخلی و خارجی						-	-	-	۰/۳۹۶

محاسبه اختلاف میانگین فازی زدایی دو مرحله

(جدول شماره ۶).

اولویت‌بندی عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی بر مبنای امتیاز حاصل از تکنیک دلفی - فازی

در این مرحله و پس از محاسبه اختلاف میانگین دو مرحله نسبت به اولویت‌بندی نهایی عوامل ارائه‌شده اقدام گردید. بر این اساس و طبق تصویر شماره ۲، موانع مالی - اعتباری با میانگین کل فازی زدایی (۰/۴۴۲) در اولویت اول عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی از نظر خبرگان قرار گرفت. همچنین موانع اداری - سیاستی با میانگین کل فازی زدایی (۰/۴۲۶)، کمبود نیروی انسانی آموزش‌دیده و کارآفرینان محلی با میانگین (۰/۴۱۷)، نبود روحیه مشارکتی، فردی و اجتماعی جامعه محلی برای سرمایه‌گذاری با میانگین کل فازی زدایی (۰/۴۰۷) و سرمایه‌گذاری ضعیف داخلی و خارجی با میانگین کل فازی زدایی (۰/۳۹۷) در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند (تصویر شماره ۲).

پس از اینکه نظرسنجی هر دو مرحله انجام شد و عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی در هر دسته در مرحله دوم نظرسنجی اولویت‌بندی شدند، لازم است که اختلاف بین میانگین فازی زدایی شده عوامل بازدارنده مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. بررسی اختلاف میانگین فازی زدایی شده عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی در مرحله اول و دوم به شرح جدول شماره ۶ است.

با توجه به دیدگاه‌های ارائه‌شده در مرحله اول و مقایسه آن با نتایج مرحله دوم؛ در صورتی که اختلاف بین میانگین فازی زدایی شده در دو مرحله کمتر از ۰/۲۵ باشد، در این صورت فرایند نظرسنجی متوقف می‌شود. با توجه به اینکه اختلاف میانگین فازی زدایی شده نظر خبرگان در دو مرحله کمتر از ۰/۲۵ است، خبرگان در مورد عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی به اجماع رسیدند و نظرسنجی در این مرحله متوقف می‌شود. این بدان معنی است که خبرگان به مؤلفه‌ها و ابعاد شناسایی شده در پژوهش نگاه تقریباً یکسانی داشته‌اند

جدول ۶. اختلاف میانگین فازی زدایی دو مرحله.

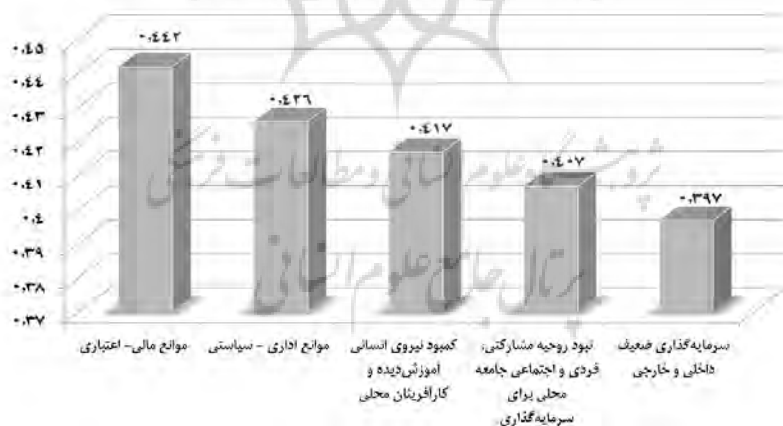
دسته‌ها	ردیف	عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی	مرحله اول	مرحله دوم	اختلاف دو مرحله
موانع تأمین منابع مالی - اعتباری	۱	شرایط سخت پرداخت وام و نیاز به ضمانت‌های بالاتر	۰/۷۰۰	۰/۴۸۱	-۰/۲۱۹
	۲	بالا بودن هزینه‌های اولیه راه‌اندازی صنایع کوچک با توجه به بالا رفتن نرخ ارز	۰/۶۸۱	۰/۴۴۷	-۰/۲۳۴
	۳	ناچیز بودن تسهیلات بانکی به نسبت سرمایه موردنیاز برای راه‌اندازی صنایع کوچک	۰/۶۷۸	۰/۴۴۵	-۰/۲۳۳
	۴	درک پایین نهادهای ارائه‌دهنده تسهیلات و سرمایه‌گذاری نسبت به این صنایع	۰/۶۷۵	۰/۴۴۳	-۰/۲۳۲
	۵	بالا بودن بهره وام‌های پرداختی بانک‌ها و سایر منابع مالی	۰/۶۳۱	۰/۴۴۳	-۰/۱۸۸
	۶	حضور دلالان در بازار فروش تولیدات محصولات کشاورزی	۰/۵۴۱	۰/۳۹۷	-۰/۱۴۴
موانع اداری - سیاستی	۱	وابستگی بیش‌ازحد سیاست‌گذاری‌های مرتبط با مشاغل کوچک به مراجع دولتی	۰/۶۱۶	۰/۴۶۸	-۰/۱۴۸
	۲	طولانی و سخت بودن مراحل اداری اخذ مجوز تأسیس این مشاغل	۰/۶۷۵	۰/۴۵	-۰/۲۲۵
	۳	عدم اولویت مسئولان ستادی استانی و شهرستانی به منطقه	۰/۶۸۴	۰/۴۴۱	-۰/۲۴۳
	۴	فقدان سازمان اجرایی مناسب برای راه‌اندازی صنایع کوچک در سطح روستاها	۰/۶۷۵	۰/۴۲۷	-۰/۲۴۸
	۵	نداشتن اختیار کافی از سوی بخش‌داری‌ها برای توسعه صنایع کوچک	۰/۶۱۶	۰/۳۹۳	-۰/۲۲۳
	۶	جایگاه نامشخص صنایع کشاورزی در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها	۰/۵۷۵	۰/۳۷۹	-۰/۱۹۶
کمبود نیروی انسانی آموزش‌دیده و کارآفرینان محلی	۱	کمبود تکنسین آموزش‌دیده در زمینه راه‌اندازی صنایع کوچک کشاورزی	۰/۶۳۸	۰/۴۳۹	-۰/۱۹۷
	۲	کمبود نیروی انسانی متخصص برای ایجاد صنایع کوچک	۰/۶۲۸	۰/۴۲۷	-۰/۲۰۱
	۳	عدم آگاهی کارآفرینان محلی از ظرفیت توسعه صنایع بخش کشاورزی منطقه	۰/۶۶۹	۰/۴۲۵	-۰/۲۴۴
	۴	ضعف برنامه‌های آموزشی برای مهارت‌آموزی روستائیان در زمینه صنایع کوچک	۰/۶۳۴	۰/۴۰۶	-۰/۲۲۸
	۵	مهاجرت نخبگان روستایی و خالی از سکنه شدن محیط روستا از افراد کارآفرین	۰/۵۷۵	۰/۳۹۱	-۰/۱۸۴

ادامه جدول ۶ اختلاف میانگین فازی‌زدایی دو مرحله.

دسته‌ها	ردیف	عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی	مرحله اول	مرحله دوم	اختلاف دو مرحله
نبود روحیه مشارکتی، فردی و اجتماعی جامعه محلی برای سرمایه‌گذاری	۱	پایین بودن بنیه مالی مردم محلی جهت سرمایه‌گذاری در منطقه	۰/۶۵۹	۰/۴۴۷	-۰/۲۱۲
	۲	علاقه مردم روستا به اشتغال در محیط‌های شهری	۰/۶۵۹	۰/۴۳۹	-۰/۲۲۰
	۳	عدم همکاری مردم محلی با دولت برای توسعه صنایع کوچک کشاورزی	۰/۶۰۰	۰/۴۲۷	-۰/۱۷۲
	۴	نبود سازوکارهای همکاری و مشارکت محلی جهت سرمایه‌گذاری در این بخش	۰/۶۲۸	۰/۴۲۵	-۰/۲۰۳
	۵	درک پایین جامعه محلی از سرمایه‌گذاری در این بخش به‌عنوان یک منبع درآمد پایدار	۰/۶۳۴	۰/۴۲۰	-۰/۲۱۴
	۶	عدم ریسک‌پذیری روستائیان در زمینه سرمایه‌گذاری صنایع کوچک	۰/۶۶۳	۰/۴۲۰	-۰/۲۴۳
	۷	عدم علاقه روستائیان به تغییر شغل کشاورزی و ایجاد اشتغال جدید	۰/۶۵۹	۰/۴۱۲	-۰/۲۴۷
	۸	نداشتن تجربه کسب‌وکار از سوی مردم محلی	۰/۶۴۷	۰/۴۰۸	-۰/۲۳۹
	۹	کم‌رنگ بودن فرهنگ کار دسته‌جمعی و گروهی در میان خانوارهای روستایی	۰/۶۳۱	۰/۴	-۰/۲۳۱
	۱۰	ضعف در قدرت چانه‌زنی روستائیان در اخذ مجوزها و راه‌اندازی صنایع کوچک	۰/۶۰۰	۰/۳۷۲	-۰/۲۲۸
	۱۱	عدم آگاهی روستائیان از بروکراسی اداری و سیاست‌های حمایتی در این بخش	۰/۴۵۰	۰/۳۰۸	-۰/۱۴۲
سرمایه‌گذاری ضعیف داخلی و خارجی	۱	عدم توان مسئولان استانی برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی	۰/۶۸۱	۰/۴۶۸	-۰/۲۱۳
	۲	کمبود سرمایه‌گذاری دولتی در منطقه	۰/۷۱۲	۰/۴۶۲	-۰/۲۵۰
	۳	عدم تمایل بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در منطقه	۰/۶۸۱	۰/۴۴۱	-۰/۲۴۰
	۴	حمایت پایین از بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در این بخش	۰/۶۵۰	۰/۴۱۲	-۰/۲۳۸
	۵	محدودیت‌های سیاسی و تحریم‌ها و عدم امکان جلب سرمایه‌گذار و کارآفرین خارجی	۰/۲۶۳	۰/۲	-۰/۰۶۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۲. اولویت‌بندی نهایی عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

بحث و نتیجه‌گیری

نیفتاده، انجام تحقیق و مطالعه در زمینه شناسایی عوامل بازدارنده راه‌اندازی این‌گونه صنایع است. دهستان کاکاوند شهرستان دلفان واقع در استان لرستان از جمله مناطقی در کشور است که با وجود توان بالای کمی و کیفی محصولات کشاورزی، از توسعه‌یافتگی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی محروم مانده است. از این رو پژوهش حاضر با هدف شناسایی و تعیین این عوامل بازدارنده

یکی از اقدامات اساسی در جهت پاسخ به این سؤال که چرا توسعه صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی در یک منطقه، علی‌رغم دارا بودن شرایط طبیعی و اقلیمی مناسب و پتانسیل لازم به لحاظ تولیدات کشاورزی، به تأخیر افتاده و یا اصلاً اتفاق

و راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی مستلزم ارائه آموزش و تربیت نیروی انسانی ماهر در زمینه صنایع مرتبط با بخش کشاورزی است.

امبونیان و لادزانی (۲۰۱۱)، قدیری معصوم و همکاران (۲۰۱۴)، واحدی و موسویون (۲۰۱۵)، ملکی و همکاران (۲۰۱۷)، حسینی نیا و فلاحی (۲۰۱۷)، حسینی و همکاران (۲۰۱۸)، امیدی و همکاران (۲۰۱۸)، صالحی کاخکی و همکاران (۲۰۱۹) و دانگا و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعات خود به اهمیت موانع اجتماعی و فرهنگی در راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس اشاره کرده‌اند. در این تحقیق نیز نبود روحیه مشارکتی، فردی و اجتماعی جامعه محلی برای سرمایه‌گذاری چهارمین دسته از عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی در منطقه مورد مطالعه در این تحقیق بود.

سرمایه‌گذاری ضعیف داخلی و خارجی به‌عنوان آخرین دسته از عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی در دهستان کاکاوند در شهرستان دلفان معرفی شدند. نتایج پژوهش‌های فکور و انصاری (۲۰۰۹)، قدیری معصوم و همکاران (۲۰۱۴)، واحدی و موسویون (۲۰۱۵)، محبوبی (۲۰۱۶)، لخنیا (۲۰۱۶)، حسینی نیا و فلاحی (۲۰۱۷)، امیدی و همکاران (۲۰۱۸)، دانگا و همکاران (۲۰۱۹) و صالحی کاخکی و همکاران (۲۰۱۹) با این نتیجه همخوانی دارد.

اگرچه کارشناسان برای این دسته، نسبت به دسته‌های دیگر، امتیاز کمتری در نظر گرفته‌اند. اما این امتیاز پایین به‌هیچ‌عنوان دلیل بر بی‌اهمیت بودن این دسته از موانع در راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی نیست. چرا که این دسته از موانع هم در بخش کیفی به‌عنوان یک دسته از موانع توسط خبرگان معرفی شده است و هم در مرحله دوم تکنیک دلفی فازی از فرایند تحقیق حذف نشده است و صرفاً امتیاز کمتری به نسبت دیگر عوامل کسب کرده است. در بیان اهمیت این عامل همین قدر می‌توان گفت که سرمایه‌گذاری بنیان، اساس و شالوده راه‌اندازی و توسعه صنایع، به‌خصوص صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی، محسوب می‌شود. نکته قابل‌ذکر اینکه در صورت عدم موفقیت کامل در جذب سرمایه‌گذاران داخلی باید تمام توان برای جلب سرمایه‌گذاران خارجی بکار گرفته شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی درون‌دانشگاهی است که با حمایت مالی دانشگاه لرستان انجام شده است. نویسندگان از حمایت دانشگاه قدردانی می‌کنند.

در دهستان کاکاوند شهرستان دلفان واقع در استان لرستان انجام شد. طبق نتایج تکنیک دلفی - فازی عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی در این منطقه در پنج دسته طبقه‌بندی شدند. موانع مالی - اعتباری به‌عنوان مهم‌ترین دسته از عوامل بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی تعیین شدند. این نتایج با یافته‌های مطالعات فکور و انصاری (۲۰۰۹)، محبوبی (۲۰۱۶)، حسینی و همکاران (۲۰۱۸)، صالحی کاخکی (۲۰۱۹) و دانگا و همکاران (۲۰۱۹) همخوانی دارد، زیرا این محققین نیز بر این باورند که در صورت کمبود منابع مالی و اعتباری امکان سرمایه‌گذاری و در نتیجه راه‌اندازی و توسعه صنایع مرتبط با بخش کشاورزی امکان‌پذیر نیست.

موانع اداری - سیاستی دومین دسته از موانع تعیین‌شده بر سر راه راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی بودند. نتایج به‌دست‌آمده در این بخش را می‌توان هم‌راستا با مطالعات لخنیا (۲۰۱۶)، حسینی نیا و فلاحی (۲۰۱۷)، واحدی و موسویون (۲۰۱۵) و ملکی و همکاران (۲۰۱۷) دانست. از جمله مشکلات توسعه صنایع و بالأخص صنایع خرد وابستگی بیش‌از‌حد سیاست‌گذاری‌های مرتبط با مشاغل کوچک به مراجع دولتی است. بدین معنا که بخش خصوصی از قدرت لازم برای راه‌اندازی و توسعه این صنایع برخوردار نیست.

سومین دسته از موانع راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی در منطقه مورد مطالعه کمبود نیروی انسانی آموزش‌دیده و کارآفرینان محلی بود.

لخنیا (۲۰۱۶)، حسینی نیا و فلاحی (۲۰۱۷)، واحدی و موسویون (۲۰۱۵)، ملکی و همکاران (۲۰۱۷)، حسینی و همکاران (۲۰۱۸)، امیدی و همکاران (۲۰۱۸) و دانگا و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش‌های خود به چنین مواردی اشاره کرده‌اند. بدون شک از ملزومات توسعه فرهنگ کارآفرینی در هر زمینه‌ای وجود افراد کارآفرین و پیشرو و آموزش‌دیده در آن زمینه است. اهمیت این مسئله در مناطق محروم‌تر و سنتی‌تر احتمالاً بیشتر باشد، چرا که در این گونه مناطق اکثر مردم و روستائیان به دلیل دانش و آگاهی کم نسبت به اصول و مبانی فرهنگ کارآفرینی پیروی بیشتری از افراد کارآفرین خواهند داشت.

نکته دیگر توجه به نقش و جایگاه آموزش، به‌عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه هر جامعه‌ای است که نتیجه این پژوهش به این موضوع اشاره دارد. در توصیف کارکرد و نقش حیاتی آموزش می‌توان بیان نمود که اگر بیشتر مشکلات و موانع بازدارنده راه‌اندازی صنایع کوچک مقیاس بخش کشاورزی چون معضل تأمین سرمایه، موانع اداری و سیاستی و غیره از سر راه برداشته شوند، اما نیروی آموزش‌دیده در منطقه وجود نداشته باشد، امکان راه‌اندازی چنین صنایعی میسر نخواهد شد. بنابراین توسعه

References

- Azar, S., Bazrafshan, J., Paydar, A. (2020). Analysis and evaluation of the relationship between environmental livability of villages in Baluchistan region with the amount of infrastructure facilities (Daman village); Iranshahr city, *Journal of Environmental Management*, 50, 196-171. (Persian)
- Casini, L., Boncinelli, F., Gerini, F., Romano, C., Scozzafava, G., Contini, C. (2021). Evaluating rural viability and well-being: Evidence from marginal areas in Tuscany, *Journal of Rural Studies*, 82, 64-75.
- Cavalli-Sforza, V., & Ortolano, L. (1984). Delphi forecasts of land-use-transportation interactions, *Journal of Transportation Engineering*, 110(3), 324-339.
- Danga, M., Chongela, J., Kaudunde, I. (2019). Factors Affecting the Performance of Rural Small and Medium Enterprises (SMEs) A Case Study of Tanzania, *International Journal of Academic Accounting, Finance & Management Research*, 3(5), 35-47.
- Davarpanah, S., Nouripour, M., Sharifi, Z. (2014). The role of conversion industries in reducing agricultural waste in rural areas; a case study of Dasht-e-Rum village, *Rural Development Strategies*, 1(4), 53-39. (Persian)
- Esmaili, F., Khodadad, M., Zare Qaleh Sidi, R. (2017). The role of small industries in the agricultural sector in the social and economic development of rural areas (case of Gulab rural district of Kashan), *Journal of Research in Arts and Humanities*, 2 (2), 99-110. (Persian)
- Fakoor, B., Ansari, M. (2009). Study of Inhibitory and Motivational Factors for Innovation in Selected Small Enterprises of Iran, *Entrepreneurship Development*, 1(3), 39-65. (Persian)
- Georgieva, B. (2019). The role of small businesses in rural areas characteristics and major challenges, *Economics and management: PhD students' start-up scientific research*, pp. 45-60.
- Ghadiri Masoom, M., Cheraghi, M., Kazemi, N., Zare, Z. (2014). Analysis of barriers to entrepreneurship development in rural areas Case: Ghani Bigloo village, Zanjan city, *Journal of Spatial Planning*, 3(7), 3-17. (Persian)
- Ghasemi Ardaei, A., Nobakht, R., Rostami, N. (2017). Youth Sustainability, Entrepreneurship and Sustainable Employment in Rural Areas of Ahar County, *Journal of Rural Development Strategies*, 4(2), 265-279. (Persian)
- Hansson, H., Sok, J. (2021). Perceived obstacles for business development: Construct development and the impact of farmers' personal values and personality profile in the Swedish agricultural context, *Journal of Rural Studies*, 81, 17-26.
- Hosseini Nia, G., & Fallahi, H. (2017). Factors Affecting Rural Entrepreneurship Development (Study Sample: Rural Areas of Manojan County), *Journal of Rural Research*, 8(1), 23 - 37. (Persian)
- Hosseini, S., Mujibi, T., Mehdizadeh Ashrafi, A., Vazifehdoost, H. (2018). Designing a policy model in SME development with emphasis on the studied innovation: Ministry of Cooperatives, Labor and Social Welfare), *Economics and Urban Management*, 7(25), 113 - 131.
- Jansuwan, P., Zander, K. (2021). What to do with the farmland? Coping with ageing in rural Thailand, *Journal of Rural Studies*, 81, 37-46.
- Karimzadeh, H., Walai, M., Manafi Azar, R. (2016). The role of diversification of activities in the sustainability of rural economy (Case study: Merhamatabad Miyani village, Miandoab city), *Journal of Spatial Planning*, 6(20), 129-145. (Persian)
- Khajeshai, A., Hesam, M., Cheraghi, M., Ashour, H. (2013). Location and Prioritization of Agricultural Transformation Industries in Golestan Province, *Space Economics and Rural Development*, 2(4), 25 - 41. (Persian)
- Khorasani, M., Matiei Langroudi, S., Mohammadi, M. (2020). A Comparative Approach to Evaluating and Analyzing the Content of Scientific Papers on Rural Poverty in Iran, *Quarterly Journal of Space Economics and Rural Development*, 9(33), 113-140. (Persian)
- Kishore, C. (2004). Rural non-farm activities in specific regions of Orissa, *Journal of Rural Development*, 16: 457-464
- Lee, S. (2007). Diversification of the Rural Economy: A case study on Rural Industrialization in the Republic of Korea, pyongang: INSES.
- Lekhanya, L. (2016). Thesis submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in the Faculty of Economic and Management Sciences at the University of the Western Cape, Supervisor: Professor Kobus Visser, 1-341.
- Lekhanya, L., Visser, K. (2016). Risks and factors contributing towards rural entrepreneurial orientational growth of business in an emerging economy, *Risk governance & control: financial markets & institutions*, 6(4) 72-84.
- Llorent-Bedmar, V., Palma, V., Granados, M. (2021). The rural exodus of young people from empty Spain. Socio-educational aspects, *Journal of Rural Studies*, 82, 303-314.
- Lorestan Islamic Culture and Guidance Office. (2021). Introduction of Lorestan province, available at: <https://lorestan.farhang.gov.ir/fa/lorestan/lorestanmap>
- Mahbobi, M. (2016). A Study of Barriers to the Development of Edible Mushroom Cultivation Businesses in Rural Areas of Golestan Province, *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 3(4), 103-117. (Persian)
- Maleki, S., Mowdat, E., Karami, M. (2015). Evaluation of the function of small towns in the urban system of Lorestan province using elasticity coefficient models, TOPSIS and L, *Journal of Regional Planning*, 5(20), 30-44. (Persian)
- Maleki, T., Golparvar, P., Zarifian, Sh. (2017). Deterrents to the development of small businesses in rural areas (Case study: Goyjeh Beel village in the central part of Ahar city), *Journal of Rural Development Strategies*, 4(3), 317-331. (Persian)
- Mbonyane, B., & Ladzani, W. (2011). Factors that hinder the growth of small businesses in South African townships, *European Business Review*, 23(6), 550-560.
- Mc Crillis, E., Skinner, M., Colibaba, A. (2021). Developing rural insights for building age-friendly communities, *Journal of Rural Studies*, 81, 336-344.

- Mehregan, M., Daraish, R., Barfi, Z. (2010). Analysis of Lorestan Cities Spatial Organization Using Entropy Model at Urban, City, District and National Levels, *Zagros Vision, Geography and Urban Planning*, 2(6), 47 - 65. (Persian)
- Mullen, P. (2003). Delphi: myths and reality. *Journal of Health Organisation and Management*, 17(1), 37-52.
- Nosrati, F., Imani, B. (2010). Challenges facing the development of rural industries in Iran, *Journal of Housing and Rural Environment*, 129, 97-86. (Persian)
- Okoli, C., & Pawlowski, S. (2004). The Delphi method as a research tool: an example, design considerations and applications. *Information and Management*, 42(1), 15-29.
- Omidypour, F., Rahmani Fazli, A., Azizpour, F. (2020). Analysis of structural factors affecting the development of entrepreneurship in rural areas of Delfan city, *Journal of Space Economics and Rural Development*, 9(1), 21-40. (Persian)
- Omidi, N., Mohammadi, E., Allahpour Ashraf, Y., Khalili, K. (2018). Analysis of effective factors on the creation and development of small and medium enterprises in rural areas of Ilam province, *Space Economics and Rural Development*, 7(3), 145 - 164. (Persian)
- Pelucha, M., Kourilova, J., Kasabov, E., Feurich, M. (2021). Expanding the ontological horizons of rural resilience in the applied agricultural research policy: The case of the Czech Republic. *Journal of Rural Studies*, 82, 340-350.
- Piramoon, L., & Rezaei Moghadam, K. (2014). Investigating the economic and environmental effects of tourism on rural areas in Iran. *Journal of Middle East Applied Science and Technology*, 21, 712-715.
- Pourramazan, I., & Akbari, Z. (2014). The effects of creating conversion and complementary industries in the agricultural sector on rural economy, *Journal of Space Economics and Rural Development*, 3(4), 145 - 164. (Persian)
- Sadr Mousavi, M., Agahyary hir, M., Valaei, M. (2020). Analysis of Factors Affecting Poverty Reduction in Rural Areas of Miandoab County, *Journal of Space Economics and Rural Development*, 9(4), 192-216. (Persian)
- Salehi Kakhki, M., Jahani, M., & Ghanbarzadeh, H. (2019). Identification and Prioritization of Factors Affecting the Creation of Rural Entrepreneurship Opportunities in Iran, *Journal of Research and Rural Planning*, 8(4) 69 - 90. (Persian)
- Sladoje, N., Lindblad, J., & Nyström, I. (2011). Defuzzification of spatial fuzzy sets by feature distance minimization. *Image and Vision Computing*, 29(2-3), 127-141.
- Statistics Center of Iran. (2016). Results of population and housing census.
- Vahedi, M., Mousaviun, S. (2015). Identifying the problems of agricultural businesses under the Department of Livestock Affairs in Ilam city, *Journal of Entrepreneurship and Agriculture*, 2(3), 35 - 43. (Persian)